

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

B-dul Academiei, 3,
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL

În țară . . . . . 10 lei
În strălănatate . . . . . 12 »

«POPORANISMUL» LUI EMINESCU

Multe dintre cele mai frumoase poezii ale lui Eminescu sunt în genul popular nu numai ca limbă, ca ritmu, ca rimă și ca temperament, ci și după felul de a gândi și de a simți ce se dă în ele pe față.

La dânsul această potrivire cu felul popular era voită dinadins.

Pe când alții, cum erau Creangă, Ispirescu ori Sima al lui Ioan, au scris în genul popular fiindcă, ești din mijlocul poporului, rămăseseră țărani cu oarecare cultură și nu erau în stare să scrie altfel, Eminescu, care nu era eșit din mijlocul poporului, ținea să se potrivească întru toate cu poporul pentru că numai așa putea să străbată și să rămâie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«*Pătura superpusă*», din care eșise el, era în gândul lui ceva întâmplător, stricat și efemer; tot stricat și efemer trebuia să fie deci și tot ceace se potrivea numai cu felul ei de a fi. Nu avem să scriem pentru ea, «apa, care curge», ci pentru întregul popor, «petrele, care rămân», și rostul întregii noastre lucrări intelectuale era să asimilăm «pătura superpusă» făcând-o de o potrivă cu masele mari ale poporului.

Erau atunci, ba sunt chiar și azi oameni închipuiți, dar superficiali, care nu sunt în stare să înțeleagă rostul acestui fel de poporanism. Ei nu înțeleg nici rostul în viața noastră intelectuală al scriitorilor ca C. Negruzzi, Ion Ghica, Nicolae Bălcescu, V. Alexandri, A. Odobescu și al întregii lucrări pornite din «*Junimea*».

Eminescu nu era însă «*poporanist*» numai pentru că voia să străbată și să rămâie.

E în firea omenească pornirea de a împărtăși dureri și bucurii, și nu e nimic mai trist în viață decât să nu ai cui să te plângi și să nu iea nimeni parte la bucuriile tale. Eminescu avea multe dureri și puține bucurii, dar și unele, și altele erau mari. Cui să le împărtășească? Acelora, pe care îi iubia și care puteau să-l înțeleagă, iar aceștia nu erau «*pătura superpusă*», căreia îi era prin întreaga lui fire străin și mai mult ori mai puțin nesuferit, ci poporul românesc cel adevărat și neprefăcut sub fel de fel de înrăuriri străine.

Pentruca să-i poată însă vorbi acestui popor, nu era destul s'o voiască aceasta, ci trebuia să-și dea silința de a-i cunoaște limba, apucăturile și obiceiurile, credințele și felul de a gândi și de a simți, întreaga fire specială, ca să se potrivească cu ea.

Sunt oameni cu pretențiuni mari și cu destoinicii mici, care nu vreau să scrie pentru marea mulțime a «proștilor» fiindcă, petrecându-și viața într'un cerc restrâns, numai pentru acesta sunt în stare să creeze efemeride, ca să se recomande în atențiunea publicului «ales» prin opere de diletant și să-și facă în timpul tinerețelor reputațiunea, de care au nevoie spre a-și crea și pozițiune.

Sunt iar oameni cu mari destoinicii, care țin să se adreseze la întreaga lume românească, dar n'au în goana vieții lor nici timp, nici țigăna cuvenită, ca să se dumirească asupra vieții sufletești a poporului român și astfel dau adeseori greș creând opere neisprăvite.

Eminescu și-a dat cea mai mare parte din viața și cea mai bună parte din sufletul lui, ca să cunoască până în cele mai mici amănunte viața poporului român și rostul neamului românesc în lumea aceasta, iar silințele lui n'au rămas zadarnice.

De aceea a pătruns scrisa lui în cercuri din ce în ce mai largi și stăpânește din ce în ce mai mult inimile și mințile; de aceea crește el și se înalță din zi în zi mai mult în gândul tuturor.

El nu ni-a fost în timpul vieții lui ceea ce era în ziua morții sale și ni-e azi neasemănat mai mult decât ceea ce ne era acum douăzeci de ani, când a murit. Cu cât mai mult ne apropiem sufletește noi; clasa cultă, de popor și cu cât mai mult ne deprindem a lua inspirațiune din nesecatul isvor al vieții lui sufletești, cu atât mai mult ne pătrundem de simțământul, că era în ființa lui Eminescu ceva profetic și providențial, că drumul, pe care a umblat el e acela ce duce spre mărirea culturală a neamului românesc.

Sunt oameni cu mintea strâmtă, care se văd în toate împrejurările pe sine și numai pe sine, trăiesc numai în prezent și numai pentru prezent și nu sunt în stare să-și arunce privirea nici în trecut, nici în viitor și să se socotească pe sine numai verigută ne băgată în seamă din lanțul cel mare al vieții naționale: aceștia n'au înțeles și nici că vor înțelege vre'o dată rostul «poporanismului» lui Eminescu. Au însă să-l înțeleagă și să se pătrundă de el tinerii ce iau cu inima caldă și cu puteri încă proaspete parte la lucrarea noastră culturală. Ei trebuie să se pătrundă de gândul, că țeșem cu toții pânza, pe care au urzit-o părinții, bunii și străbunii și la care vor avea să lucreze și fiii, nepoții și strănepoții noștri.

IOAN SLAVICI.

LUI EMINESCU

*Vârful 'nalt al piramidei ochiul meu abea-l atinge...
Lâng'acest colos de piatră vezi tu cât de mică sunt,
Astfel tu 'n a cărui minte universul se răsfrânge,
Al tău geniu peste veacuri rămânea-va pe pământ.*

*Și dorești a mea iubire... Prin iubire pân' la tine
Să ajung și a mea soartă azi de soarta ta s'o leg,
Cum să fac! Când eu micimea îmi cunosc atât de bine,
Când măreața ta ființă poate nici n'o înțeleg.*

*Geniu tu, planează 'n lume! Lasă-mă în prada sorții
Și numai din depărtare când și când să te privesc,
Martoră mării tale să fiu pân' la pragul morții
Și ca pe-o minune 'n taină sa te-ador, să te slăvesc.*

VERONICA MICLE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EMINESCU-OMUL

(AMINTIRI din Omagiul Gălățenilor).

La Socex a și apărut albumul omagial, pe care comitetul de inițiativă din Galați îl plănuia întru comemorarea împlinirii a 20 de ani dela moartea lui Eminescu. E un volum foarte îngrijit și bogat, cuprinzând o serie de portrete ale poetului și familiei sale, articole și date biografice nouă, precum și spicuiuri din unele publicațiuni cunoscute. E o contribuție de multă valoare la studiile despre Eminescu și ne vom ocupa mai de-a-proape, din acest punct de vedere, cu frumoasa operă a Gălățenilor, datorită în prima linie d-lui C. Botez, președinte de tribunal în Iași și un admirator harnic al poetului.

D. I. Slavici, care publică în volumul omagial o serie de amintiri deosebit de interesante asupra lui Eminescu, ne pune la dispoziție pentru acest număr și următoarele fragmente despre personalitatea omenească a poetului:

Eram în multe privințe foarte deosebiți unul de altul și am fost cu toate aceste buni, în mai multe rânduri chiar nedespărțiți prieteni; de aceea mi-a fost totdeauna greu să vorbesc despre dânsul, căci nu puteam s'o fac aceasta fără ca să vorbesc și despre mine însu-mi. Am tăcut chiar și atunci când alții, care-l știu numai din auzite și din puțina lui scrisă, au spus despre dânsul și ceeace nu-i adevărat, și n'am să vorbesc nici acum despre Eminescu, poetul, care trăiește, ci despre omul, care a murit, sunt acum douăzeci de ani.

Mie nu mi-a fost Mihail Eminescu poet, nici, în genere, scriitor, ci om sufletește apropiat, pe urma căruia am avut multe zile de mulțumire senină, și povățuitor în cele literare. Ani de zile de-a rândul nu am publicat nimic mai înainte de a-i fi citit și lui ceea ce am scris, căci mulțumirea mea eră să-l văd pe el citind cu mulțumire cele scrise de mine. Numai de tot rar se întâmpla însă, ca să-mi citească și el ceeace scria, căci de cele mai multe ori era mâhnit când se uita în fața mea. Îmi plăcea scrisa lui, dar țineam la el și mă atingeau dureros asprimea, cu care îi judeca pe oameni, încât ași fi voit ca altul să spună ceea ce spunea el.

Nu se putea împăca felul de a scrie al lui cu viața, pe care o avusesem eu mai înainte de a mă fi împrietenit cu dânsul.

Eminescu și eu ne-am împrietenit în iarna anului 1869 la Viena, unde ne urmam studiile universitare.

Deși tânăr de abia douăzeci de ani, el avuse până atunci o viață sbuciumată, umblase ani de zile de-a rândul răsleț ca un copil pierdut, se sbătuse pe la Sibiu, pe la Blaj, pe la Beiuș și ca suflor la trupe călătore, în fel de fel de mizerii, cunoștea în toate amănuntele ei partea urâtă a vieții omenești și era oarecum copt înainte de vreme. Nu-și urmase în mod regulat studiile secundare, dar citise mult și nu numai își făcuse renumele literară, ci știa totodată multă carte și judeca cu capul lui. Cu deosebire largi îi erau cunoștințele în ceeace privește literatura tuturor popoarelor, istoria universală și cea română îndeosebi, filosofia tuturor timpurilor și limbile clasice și cea română.

Iară eu trăisem în o lume strămtă și nu știam nimic.

Avusem o copilărie, care acum, la vârsta, la care mi-a fost dat să ajung, după desamăgirile, prin care am trecut, și'n împrejurările, în care-mi petrec viața, mi se pare înspăimântător de fericită.

Eram, alături cu o soră mai mare, singurul băiat la părinți, oameni cu stare, fruntași știuți de bine în lumea lor și legați fie prin înrudire, fie drin prietenie, cum se zice, cu toată lumea. Oriși-unde mă duceam, dedeam peste o mătușă, colo peste o verișoară, iar

în altă parte peste o fină ori peste o prietenă a casei și eram întâmpinat cu dragoste și purtat oarecum în palme.

Acasă ochii tuturora erau îndreptați asupra bunicului meu adoptiv din partea tatei, un cărbunar rămas din timpul lui Bonaparte, care și după 1860, om trecut de șaptezeci de ani, păstra cu sfințenie portul din tinerețele sale, păr lung împletit în coadă și prins în pepten de baga, pălărie cam înaltă și cu borduri late, gherve de postav măsliniu cu pulpanele până la genuchi, băț lung cu mânerul de argint și pantofi cu cataramă mare. Indată ce am ajuns să umblu, mă lua de mână și mă ducea la biserică, unde-și avea locul în cea d'ântăiu strană dela dreapta și ținea să rostească în timpul slujbei «Crezul» și «Tatăl nostru». Mângâierea bătrânețelor lui era gândul, că o să iasă din mine cărturar de frunte, și-mi spunea serile povești, mă învăța mai târziu să citesc Apostolul, mă puneă să citesc Alexandria, Isopia și alte cărți de pe timpul acela, iar în urmă, când eram de zece ani, a stăruit să fiu hirotonit citeț.

Tatăl meu, om de o rară duiosie, mă aveă numai pe mine și-mi făcea toate voile, iară soră-mea, fiica lui, îmi eră ocrotitoare și mă păziă ca ochii din capul ei.

Eră în lume o singură ființă, care n'avea slăbiciune peetur mine, mă ținea de scurt și nu eră niciodată mulțumită cu felul meu de a fi, o femeie vioaie și aspră, care toate le vedeă și le înțelegeă și pe care până chiar și «Tata bătrân» o știă de frică, dar aceasta îmi eră mamă. Aveă însă și dâusa o slăbiciune: ținea să aibă casa plină de copii și afară de sorămea și de mine a mai crescut încă șase copii, orfani de ai rudelor noastre. — Iși făcuse deci rândurile ei în ceea ce privește educațiunea, și unul din aceste eră, că ceea ce-l face pe om în adevăr om nu e știința, ci deprinderea cu buna rânduială în toate și îndrumarea spre lucrare necurmată. După părerea ei cartea nu prețuia nimic și numai ceea ce învățam să fac puteă să-mi fie de folos. Când dar alții se bucurau, că învăț bine la școală, ea îi luă în răs și-mi scoteă la iveală păcatele, mai că nu-mi țin lucrurile în bună rânduială, mai că nu păstrez curățenia, mai că sunt pripit ca un ied, mai că umblu de ici până colo fără de nici un rost, mai că îmi petrec timpul în trândăvie. Și tot trândăvie eră pentru dânsa și când mă vedeă infundat în vre-o carte. Ținea să mă vadă alergând ori făcând ceva, croind vreun plan, puind la cale vre-un lucru, încordându-mi puterile, ca să scot ceva la capăt.

Eră dar de tot puțină cartea, pe care o știam. Lasă că la școlile unde am umblat, prea mult nu se putea învăța, dar tot așa fi învățat ceva, dacă nu așa fi știut, că prin aceasta nu-i făceam nici o bucurie

și mamei, care-mi eră mai presus de ceilalți. După ce am terminat a șaptea clasă de liceu, am rămas acasă. Lasă că părinții mei scăpătaseră, dar mama și eu eram de părere că pot să mai învăț și fără ca să umblu la școală. În urma stăruințelor celorlalți am trecut, ce-i drept, la sfârșitul anului examenul și am luat și diploma de maturitate, apoi m'am înscris la facultatea de drept a universității din Pesta.

La Pesta am stat vre-o patru luni mai mult prin cafenele, apoi m'am întors iar acasă și nici nu mi-ași mai fi urmat studiile, dacă n'ași fi fost nevoit să-mi fac anul de voluntariat.

Aveam, ca voluntar, dreptul de a alege localitatea, în care-mi fac anul, și am ales Viena, unde m'am înscris la universitate pe anul al doilea.

Așa am ajuns eu la Viena: am făcut călătoria pân'acolo pe cheltuiala împăratului, care m'a îmbrăcat, mi-a dat adăpost în o cazarmă, mă hrăniă și-mi dedea voie să-mi urmez înainte de ameză-zi studiile la universitate și să fac numai după ameză-zi exerciții militare.

Cazarma, în care stăteam, se afla la o depărtare de vre-o opt kilometri dela palatul de atunci al universității. Într'una din zile, căpitanul meu, om bun ca toți oamenii, m'a întrebat, dacă nu mi-e prea lung drumul, pe care am să-l fac în fiecare zi, ducându-mă la universitate și întorcându-mă la cazarmă.

I-am răspuns, că sunt obișnuit a mă scula de dimineață, tot o slăbiciune a mamei, și am destul timp să fac cei opt kilometri.

«Dar cursurile țin până la douăsprezece, — a'ntâmpinat el, — și n'ai timp să te întorci la masă».

Peste câteva zile am fost dar transferat la alt regiment care se află în cazarma «Franz Iosef,» a treia casă dela universitate.

Aceste erau împrejurările, în care mă aflam când l'am cunoscut pe Eminescu. După ce trăisem timp de aproape doi ani la țară și mă socoteam cel mai fericit om în mijlocul marelui oraș, unde vedeam atâtea multe lucruri frumoase și nu mă simțeam de loc străin, căci, nu prea puteam să vorbesc cu nimeni în nemțeasca mea de tot poșită, eram întâmpinat pretutindeni cu multă bunăvoință.

Eminescu eră înscris la facultatea de filozofie, dar îl vedeam regulat la interesantul curs de economie națională a lui Lorenz Stein, precum și la cel de drept roman al lui Ihering, — un tânăr oacheș, cu fața curată și rasă peste tot, cu un lung «clăbăt» bănățanesc peste plețele negre, cu ochi mărunți și visători și totdeauna cu un zâmbet oarecum batjocoritor pe buze, — un Albanez, îmi ziceam, poate chiar un Persian.

Câteodată se plimbă, printre lecțiuni, pe coridor cu alți tineri atunci

mie necunoscuți. Erau Toader Nica și Ioan Bechnitz, Ioniță Bumbac ori vreun alt bucovinean.

Deși trecuseră vreo două luni decând mă aflam la Viena, singurul Român de acolo, pe care-l știam, era Ioan Hosanu, care studia medicina. El venea câteodată să mă iea cu dânsul, la masă. Prin el am făcut cunoștință cu Eminescu și cu Ioniță Bumbac, care scria și el versuri, și am luat masa împreună.

Mi-a rămas viu întipărită bucuria de a mă fi incredințat, că Albanzul meu nu e Persian, ci Român de ai noștri, și'n timpul mesei am avut toți trei și mai ales eu o vie discuțiune cu Eminescu, încât n'ași fi stat până seara, dacă n'ași fi fost nevoit să mă prezint înainte de două la cazarmă.

La cazarmă ne aflam în aceeași sală treizeci și cinci de voluntari, studenți adunați de pe la toate școlile, din toate țările și de toate neamurile, cei mai mulți băieți voioși, cari le făceau toate val vârtej. Fiindcă-mi făcusem reputațiunea de om ordonat și iubitor de curățenie, am fost însărcinat de căpitanul nostru să port grijă de curățenie și de buna rânduială în dormitorul nostru, unde ni se făceau și lecțiunile de teorie. O vie îngrijare mă cuprindea când mă gândeam că se întorc băieții, căci în fiecare clipă putea să-mi vie inspecțiune. Aflând lucrul acesta, Eminescu se uita mereu la ceasornic și-mi dedea zor să plec, apoi m'a însoțit până la cazarmă pentru ca, pe drum, să urmăsc discuțiunea.

Se izbiau în noi amândoi una de alta două lumi pornite din aceeași obârșie, dar desfășurate fiecare în felul ei și una largă și luminoasă, iar cealaltă strâmtă și neguroasă.

Il văd, par'că, și acum uitându-se din când în când speriat și scos din răbdare la mine.

Om de o veselie copilăroasă, el râdea cu toată inima, încât ochii tuturor se ndreptau asupra lui. În clipa următoare se ncrunta însă, se strâmba ori își întorcea capul cu dispreț. Cea mai mică contradicere-l irită; muzica de cele mai multe ori îl supără; șuierătura-l făcea să se cutremure; or și ce scârțitură-l scotea din sărite.

Și adeseori el îmi zicea «Taci, nu mai scârțai!»

El crescuse în Moldova, în Bucovina, la Sibiiu, la Blaj, la București și în multele lui cutreerări mereu în mijlocul poporului român, citise cronicarii și multe cărți bisericesti, cunoștea literatura română în toate fazele ei, și în acum destul de lungă mea viață, n'am cunoscut om stăpânit deopotrivă cu dânsul de gândul unității naționale și de pornirea de a se da întreg pentru ridicarea neamului românesc. Incântat de trecutul Românilor și de marile lor destoinicii,

el era scârbit de prezentul după părerea lui urât, admira pe bătrâni și se uita cu însuflețire în viitorul luminos. Ceeace noi numim sentimentalitate nu exista pentru dânsul. El n'avea slăbiciuni pentru nimic. Toate porniau la dânsul din convingere, și ceeace noi ceilalți facem din iubire, el făcea din hotărâre nestrămutată, iară ura se dedea la dânsul ca dispreț pe față. Niciodată nu l'am văzut plângând și nu cred că era în stare să plângă, iară cu înduioșare numai despre muma lui l'am auzit vorbind.

* * *

Eminescu era om de o vigoare trupească extraordinară, fiu adevărat al tatălui său, care era munte de om și ca fire grădină de frumuseță, și ar fi putut să ajungă cu puteri întregi la adânci bătrânețe, dac-ar fi avut oarecare purtare de grijă pentru sine însuși și-ar fi fost încă copil îndrumat a-și stăpâni pornirile spre-exces.

El era însă lipsit cu desăvârșire de ceeace în viața de toate zilele se numește egoism, nu trăia prin sine și pentru sine, ci prin lumea, în care-și petrecea viața, și pentru ea. Trebuințele, suferințele și durerile, întocmai ca și mulțumirile lui individuale, erau pentru dânsul lucruri nebagate'n seamă. Ceeace ce-l atingea pe el erau trebuințele, suferințele, durerile și totdeauna rarele bucurii ale altora. De aceia, zicea el, că multe dureri și puține plăceri — nu pentru el, ci pentru lumea oglindită'n sufletul lui.

Nu l-au înțeles și nu sunt în stare să-i pătrundă firea cei ce iau scrierile lui drept manifestare a ființei lui individuale.

El niciodată nu s'a plâns de neajunsurile propriiei sale vieți și niciodată nu a dat pe față bucuria izvorâtă din propriile sale mulțumiri. Flămând, zdrențuit, lipsit de adăpost și răbdând la ger, el era același om senin și veșnic voios, pe care-l ating numai mizeriile mai mici ale altora. Întreaga lui purtare de grijă era deci numai pentru alții, care după părerea lui nu puteau să găsească în sine inșiși mângâierea, pe care o găsia el pierzându-se în privirea lumii ce-l încunjura. «Nenorocirea cea mare a vieții e, — zicea el, — să fii mărginit, să nu vezi cu ochii tăi, să știi puține, să înțelegi rău, să judeci strâmb, să umbli orbecând prin o lume pentru tine pustie și să fii nevoit a căuta afară din tine compensațiuni pentru munca grea a viețuirii. Lui nu-i trebuiau nici bogății, nici pozițiune, nici trecere'n societate, căci se simțea fericit și fără de ele, și din acest simțământ de fericire individuală pornia mila lui către cei mulți și nemărginitul lui dispreț față cu cei ce-și petrec viața'n flecării ori sporesc durerile omenești. În întreaga lui scrisă nu este o singură notă de ură, și noi, care-l știm în toate amănuntele vieții lui, am rămas adesea-

ori uimiți de firea lui îngăduitoare față cu cei ce se făceau vrednici de a fi urâți. Disprețul lui se dădea însă pe față fără de nici o teamă și adesea-ori și fără de milă și mai ales aceasta făcea pe mulți să se ferească de dânsul.

Dacă n'a fost egoist în înțelesul comun al cuvântului, încă mai puțin a fost vanitos ori stăpânit de ambițiune: pornirea lui covârșitoare era amorul propriu, și nimic nu era în el mai presus de simțământul de dignitate.

«Ceiace li se poate erta altora, — zicea el adesea-ori, — nu pot să-mi permit eu».

Eminescu nu era însă în stare să mintă, să treacă cu vederea reaua credință a altora, să tacă și atunci, când era dator să vorbească, să măgulească ori chiar să lingusească pe cineva și'n gândul lui cea mai învederată dovadă de iubire și de stimă era să-i spui omului și'n bine, și'n rău adevărul verde'n față. El era în stare să se umilească, să stăruie, să cerșească pentru vre-un nevoiaș: pentru sine însuși însă cu nici un preț. Vorba lui era vorbă și angajamentul luat de dânsul era sfânt. Niciodată el nu lua asupra sa sarcini, pentru care nu se socotia îndeajuns pregătit ori pe care nu era gata să le poarte cu toată inima.

Ori și cât de pornit ar fi fost și ori și cât de des s'ar fi pierdut în gânduri, el nu uita niciodată să-și facă datoria, era totdeauna la locul lui și alerga după creditorii săi, dar contra propriei sale convingeri nu lucra cu niciun preț.

În mijlocul societății, în care i-a fost dat să-și petreacă viața, un asemenea om nu putea să facă carieră, nici să-și creeze pozițiune.

«Când oamenii au trebuință de tine, — zicea el adeseaori, — alergă să te caute, sunt însă foarte mulțumiți când pot iar să scape de privirea ta pătrunzătoare și de gura ta cea rea.»

Dac'ar mai fi putut să trăiască, el fără îndoială s'ar fi impus în cele din urmă. E puțin ceea ce a făcut el în timpul scurtei și mereu sbuciumatei lui vieți, și numai puțini își vor fi putând da seamă despre ceea ce am pierdut noi prin stingerea vieții lui sufletești.

Stăpânit de o neastâmpărată sete de știință, el studia mereu, și nu era nici o ramură de știință omenească, pe care nu ținea s'o aprofundeze. Mereu se simțea om încă neisprăvit, mereu își dădea silința de a se desăvârși sufletește și boala l'a cuprins încă în formațiune.

Știm azi, că boalele de felul celei ce i-a întunecat lui sufletul sunt trupești și în cele mai multe cazuri curabile. Își dădea și el însuși seamă despre aceasta, și sunt acum două-zeci și cinci de ani,

în ajunul plecării mele la Sibiu, vorbiam adeseori cu inginerul Simition, care-i dăduse adăpost în locuința sa, despre măsurile de precauțiune, pe care prietenul nostru comun are să le iee în viitor.

După ce a stat câțva timp într'o casă de sănătate din Viena, unde mai ales în urma unei abstinence stăruitoare și-a venit în fire, a petrecut câteva săptămâni cu prietenul nostru Chibici-Rivneanu la Florența, apoi s'a întors om cu mintea limpede și cu deosebire chibzuit. Ne spunea că numai în urma lipsei de cumpătare s'a îmbolnăvit, și era încredințat, că n'are decât să se ferească de excese pentru ca să-și păstreze sănătatea. Nu i-a intrat lui nici odată și nu-i intră nici odată în minte gândul, că mizeria, amărăciunile ori emoțiunile vie pot să turbure mintea unui om trupește sănătos.

Amicii mei din Sibiu, care-l știau din Viena și țineau mult la el nu numai ca scriitor, ci și ca om lor totdeauna simpatic, stăruiau să l iau cu mine, căci nicăiri nu putea să găsească o viață atât de regulată ca 'n mijlocul lor. Il adimenia și pe dânsul gândul acesta; el însă totdeauna a fost lipsit de voință și cu atât mai mult se lăsă acum în voia întâmplării.

«Es ist nicht der Mühe wert!» — mi-a zis el într'un rând. — Om din mine tot n'o să mai iasă! Prea sunt mulți aceia, pe cari i-am jignit spuind adevărul, și după cele petrecute nu-mi rămâne decât să stau sficios într'un colț. Dacă mai nainte, voind să se apere, ziceau, că sunt răutăcios și că exagerez, acum nu le va fi greu să mă prezente drept un descreeat.

Ne fiind în stare să iee o hotărâre, el a rămas și încetul cu încetul iar și-a pierdut bunul cumpăt.

Dându-mi azi seamă, ce eram eu sunt acum patruzeci de ani, când l'am întâlnit la Viena, ce mă făcusem sunt acum douăzeci și cinci de ani, când ne-am despărțit, și ce-am ajuns azi, după o lucrare sufletească stăruitoare, sunt cuprins de adâncă jale când mă gândesc, ce-ar fi ajuns până azi el, care le vedea toate cu ochi ageri, trăia numai sufletește și mereu gândia, mereu studia, mereu se înălța prin sine însuși.

Pe acest om ajuns la desăvârșire l'am pierdut într'insul, și convingerea mea e, că din vina noastră l'am pierdut.

Pornit chiar din naștere spre excese, el avea mai mult decât alții nevoie de stăpânire de sine, căci nu se poate cere, nici nu era cu putință, ca alții să aibă pentru el purtarea de grijă, dacă el însuși nu ținea să-și pună frâu. Așa numai din simțământ de datorie însă și din iubire către sine însuși el nu putea să-și încordeze puterile: ar fi trebuit s'o facă de dragul cuiva, fiindcă ține să trăiască și să-și

păstreze toate puterile. El era însă chiar și la 1869, când l'am întâlnit la Viena, desgustat de viață și «plictisit», cum zicea adeseori, de sine însuși. Vedeă ori își reamintea în fiecare clipă atâtea lucruri, care-l răsvrăteau ori îl umpleau de adâncă durere, încât cea mai mare ușurare pentru dânsul era să doarmă ori să se peardă 'n gânduri, ca să nu-și mai deă seamă despre cele ce se petrec împrejurul lui. Ar fi voit adeseori să se potrivească cu lumea, din care se socotia osândit a face parte, dară firea lui se 'mprotivea, și de aceea își era sie însuși nesuferit, o sarcină pentru prietenii săi și-o pacoste pentru toți.

«Nu merită să fie trăită viața, pe care pot s'o am eu!» — era cel mai covârșitor dintre gândurile lui și aceasta se dă pe față când într'un fel, când într'altul și 'n scrierile lui. Aceasta îi face pe mulți să creadă, că-și spun gândul adevărat cei ce-și dau silința de a-l prezenta drept pesimist, care le vede toate în negru și exagerează păcatele altfel mici ale oamenilor.

Nu e însă aceasta decât un neadevăr convențional născocit de cei ce se simt atinși de scrierile lui. Pesimist în înțelesul cinstit al cuvântului nu putea să fie omul, care era cuprins de pietate față cu «bătrânii», totdeauna înțelepți și buni, nici omul, care se însuflețea pentru poporul despuiat și batjocorit de străini și de înstrăinați, nici mai ales omul, care se lupta în toate clipele pentru biruința binelui despre care nu se îndoia niciodată. — Urâtă afară din cale și nesuferită i se părea numai faza trecătoare din viața poporului român, în care i-a fost rânduit să trăiască.

Toate i se păreau spoială și minciună și mișelie și nemernicie, și întreaga ființă i se răsvrătea când vedeă furioasa goană după averi și după pozițiuni, în care cei mai obraznici dedeau la o parte pe cei mai vrednici, cei slabi profitau de slăbiciunile celor tari, cei tari abuzau de nevoile celor slabi și se treceau cu vederea toate păcatele, iară virtutea era luată drept nebunie.

Așa vedeă el lumea, în mijlocul căreia își petrecea viața: ce oare ar fi putut să-l îndemne a-și încorda puterile, ca s'o păstreze!?

Nu voi cerceta, dacă și era în adevăr lumea așa, cum el o vedeă și dacă azi după douăzi și cinci de ani, ea e mai bună ori mai rea. Țiu numai să fie știut de toți oamenii de bună credință, că el a fost foarte cruțător în scrierile lui și a ridicat numai un colțisor al vălului de altminteri foarte subțire, care acoperea urâciunile societății, în care-și petrecea viața.

Au zis alții lucruri și mai multe și mai grele și nu s'a ținut seamă de spusele lor. Își dădeau însă cei atinși seama că ceea ce Eminescu

zice are să rămăe și că, citind scrisa lui, fii și nepoți vor judeca și vor fi cuprinși de disprețul, care i-a întunecat lui viața. De aceea a fost prezentat drept un fel de dușman al neamului omenesc, pe care atât de mult îl iubea.

Știe fiecare din noi oamenii, care s'au făcut urgisiți și au avut să suferă prigoniri grele, pentrucă și-au făcut datoria dând pe față mișeliile, pe cari le fac alții.

Un cas concret și foarte luminos.

Intr'una din zile intendentul unui internat a tăiaț o vită bolnavă și a luat dispozițiunea, ca carnea să fie distribuită. S'a constatat însă că vita suferise de dalac și astfel carnea nu a fost distribuită. Medicul internatului însă fiind să-și facă datoria, nu s'a mulțumit cu atât, ci a făcut raport autorității superioare cerând să se ia măsurile de dezinfectare pe cari le cere legea.

E o lege pozitivă, care croiește pedepse aspre pentru cei ce pun în consumațiune asemenea carne, ori nu fac dezinfectarea prescrisă. N'a fost însă nimeni pedepsit, ci i s'a cerut medicului conștiincios demisiunea, pentrucă a scris negru pe alb adevărul, ca să-l afle și cei ce vin după noi.

Tot astfel și Eminescu a fost prezentat de cei atinși de adevărurile spuse de el drept un pesimist cu inima neagră, drept un smintit care în loc de a profita de bunăvoința oamenilor cu mare trecere, care-l îmbrățișaseră, lovia orbește când într'unul când într'altul și li se făcea tuturor nesuferit.

Nu, — așa nu a fost Eminescu nici ca om, nici ca scriitor. Disprețul lui față cu unii era manifestarea iubirii lui către toți.

Dacă e deci adevărat, că ne aducem cu pietate aminte de el și că ținem să-i ridicăm un monument, nu pentru el ridicăm monumentul acesta, ci pentru noi înși-ne și cei ce urmează după noi, să ni-l amințim în fiecare luptă pentru biruința binelui, în care el a sângerat, și să urmăm cu puteri unite lupta aceasta, spre care el a voit să ne îndrumeze.

IOAN SLAVICI.

L U I

«Ce n'ar da un mori din groapă pentru'un răsărit de lună!»
 Ai zis lu, și eu atuncea, când pe-a dorului aripe,
 Duși de al iubirii farmec,—privind cerul împreună,
 Noi visam eternitatea în durata unei clipe.

«Ce n'ar da un mort din groapă pentru-o jergie de rază»
 Ce din lună se coboară și pământul îl atinge;
 Să mai simtă înț-o dată fruntea că i-o luminează
 Și că 'n pieptul său viața cu căldură se răsfrânge!

Sigur, noi credem că dânsul ar schimba cu bucurie
 A sa liniște eternă, pacea lui nestrămutată,
 Pentru-o rază dela lună, pentru-o dulce nebunie,
 Pentru-o rază de iubire din viața de-altă-dată.

Însă clipa de iubire sboară; sboară făr' de urmă
 Și în locul ei amarul și pustiul ne rămâne;
 Ah! și ca să porți povara unui chin ce nu se curmă,
 Tot cu moartea ta în suflet te iărăși de azi pe mâne.

.....
 Dacă-ar da un mort din groapă pentru'un răsăriț de lună
 A sa liniște eternă, eu aş da de voe bună
 Toate razele de lună, toate razele die soare
 Să te pot uita pe tine, să-mi simt sufletul că-mi moare!

VERONICA MICLE.

CE ESTE «REAȚIUNEA» ¹⁾.

— FRAGMENTE DINTR'UN ARTICOL PUBLICAT ÎN 1879. —

Nu știm de unde și până unde partidul conservator din țară a ajuns să aibă onoarea de a fi numit reacționar? Spunem onoarea, tocmai pentru că ceea ce se numește reacțiune în alte țări e atât de departe la noi și pentru că elementele unei reacțiuni lipsesc — din nefericire — atât de mult, în cât putem privi această stafie cu ochii reci ai unor judecători și să vedem întâi dacă are vre-o realitate, al doilea, dacă existând într'adevăr, ar fi un rău pentru dezvoltarea nației românești și al treilea, dacă stinsă fiind, ar mai putea fi reînviată.

Așa dar, care sunt bazele unui partid reacționar?

O nobilime ereditară și istorică, bogată și puternică prin majoritate, adică prin dreptul de moștenire al celui dintâiu născut; o dinastie asemenea istorică, răsărită din acea nobilime și identificân-

¹⁾ Din al doilea volum de «Scrieri politice» ale lui Eminescu, în preparație

du-se oarecum cu ea; în fine prerogative politice ereditare, de ex. un senat compus numai sau aproape numai din privilegiați. Această clasă privilegiată ar trebui să lupte sau pentru menținerea drepturilor ei, față cu tendințe de usurpațiune, fie din partea altor clase, fie din partea coroanei, sau ar trebui să tindă a recăștiga prerogative pierdute.

Dee-ni-se voie a spune, că toate aceste premise ale unui partid reacționar nu există la noi. Clasa privilegiată de mai înainte ajunsese un fel de nobilime de serviciu mai mult, decât de naștere, iar despre ereditate nu era nici vorbă. Se înțelege, că existau familii influente și bogate, care mențineau un fel de ereditate de facto a prerogativelor în familie, dar acea ereditate nu exista *de jure*, precum o știe aceasta orice copil mic. Cauza pentru care boerimea în țările noastre n'a ajuns niciodată la acea formă strictă și neștrăbătută a instituției din alte țări, a fost vecinica neașezare a lucrurilor dela noi [din] țară, vecinicele schimbări de domnie, care se făceau în urma influențelor polone, ungare și turcești, căci câteși trei marile puteri vecine căutau să absoarbă pe socoteala lor patria noastră, iar aceasta căuta să parze, tendințele lor prin alegerea unui Domn cât se poate de plăcut vecinului aceluia, care pentru moment era mai puternic. Nu tăgăduim că aceasta era o politică de slăbiciune, dar bună-rea cum era, a prezervat țara de lucrul cel mai rău din toate, de căderea pe mâini străine și tot politica aceasta a fost cauza neașezării din lăuntru, cauza pentru care nu s'a cristalizat din fierberea vieții istorice un miez statornic al unei nobilimi naționale, care să aibă voința și puterea de a rezista tuturor încercărilor necoapte și costisitoare de înnoire și de prospăială apuseană. Dacă ar fi existat o asemenea clasă nobilitară, nu se teamă d-nii liberali, altfel le mergeau reformele, nu așa cum au mers; atunci se convingeau că revoluțiile nu se fac de pe saltea ca la 1848, nici mântuirea patriei nu se face prin intrigi de palat și stârnind din somn pe un om, yândut de cei, ce prin jurământul lor erau obligați să-l apere și să-l păzească.

Când mișcările revoluționare dau de rezistența puternică a unei reacțiuni compuse din elemente istorice, acele mișcări sau pier prin oameni mari, sau dau naștere la oameni mari, a căror mărime nici nu stă în raport cu întinderea teritorială a țării măcar. Au trebuit într'adevăr ca două capete vârtoase ca cel spaniol cu cel olandez să se ciocnească, ca să dea naștere acelei înflorite și puternice Olande din veacul al XVI și al XVII-lea; au trebuit ca două capete vârtoase ca acela al nobilimei engleze și a[[ ]] poporului englez să se

ciocnească pentru a da naștere lui Cromwell, aceluia întemeietor al actualei puteri mari, care a prefăcut o aproape neînsemnată țară agricolă în cel întâiu stat al pământului, căci, ca să întrebuițăm o expresiune, aplicată la cel din urmă: «ca să gonești dracii, ți trebuie tatăl dracilor» Dar așa? Eși cu masalaua pe uliță, strigă «jos cutare, sus cutare!», zi-i revoluție și te-ai mântuit. Apoi, dee-ni-se voe, asta nu-i revoluție, ci comedie.

Ș'apoi să nu creadă cineva, că toate istoriile astea au eșit din poporul românesc. Unde foc poporul... pentru toate ticăloșiile astea el e prea cuminte și prea așezat de felul lui și nici să nu creadă cineva, că o singură reformă măcar s'a făcut în favorul poporului; singurele reforme mai mult sau mai puțin priitoare treptei țărănești le-a făcut — un domn absolutist, Cuza-Vodă, Dumnezeu să-l ierte.

* * *

Adevărata cauză a neconținței revoluției, dacă putem s'o numim astfel, e următoarea: Mișcarea n'a pornit de jos în sus, pre cum se cuvenea, ci de sus în jos. Cine erau purtătorii de steag în revoluția dela 1848? Poporul? Am spus că poporul e prea cuminte pentru asemenea lucruri. Fiii de boieri, rău preparați în țară, cari apucând de ici și de colo în streinătate, când o așchie de cunoștință, când alta, s'au întors cu surcelele în poală să dea foc țării și nu altceva. Să fi văzut apoi luptă între giubelii și bonjuriști de moda veche cu mustața bătută și în frac civit cu nasturi de aur. Dar lupta n'a ținut mult, pentru că numiții bonjuriști erau chiar fii giubelilor, cari, mai murind după vremuri, mai dându-se în lături de bună voie, era libertăților și prospătelii importante a început la largul ei. Și de odată cu era libertăților și a nouilor legi încurcate, în care paragrafii se bat în capete, a început să emigreze o generație de tineri în străinătate, ca să învețe — teologia? Nu. Științele naturale, tehnica, medicina, filologia? Nu, nimic din toate aceste. Dreptul. În sfârșit a sosit o droaie de doctori în drept și în strâmb, căroră le trebuie pânea de toate zilele și coconăși, scoși ca din cutie, precum sunt, deveniseră și cam exigenți de felul lor. Pita lui Vodă nu-i tocmai mare în țara românească. Mai drumuri de fer, pe unde și-a înțărcat dracul copiii, mai poduri pe uscat, mai școli prin sate, unde populația stă din trei creștini și un șoarece, c'un cuvânt mai una, mai alta, au împuținat rău de tot pita lui Vodă și lefurile nu sunt tocmai mari. Au credeți, cum că e vieuna din aceste somități, care să înțeleagă, că trăim în țară săracă. Aș, ferit-a sfântul. Propuneți unui asemenea geniu ticluit la Paris — la Pisa chiar — un post de sub-

prefect sau de judecătoraș la târgul Hârlăului. Se va crede insultat în demnitatea lui democratică. Alte visuri îi umblă prin cap. Nu-i vorbă, ca judecător de pace în târgul Hârlăului omul poate face mult bine și mai cu munca, mai cu vrerea lui Dumnezeu poate asemenea ajunge departe — membru la casație sau ministru de justiție chiar.

De ce nu? Nici o lege n'o oprește aceasta și societatea noastră — ori ce s'ar zice — chiar cea mai înaltă societate e pe deplin democratică. Dar pentru o asemenea înaintare regulată, prin merit, prin știință, prin onestitate, se cere muncă și răbdare, iar cuconașii nu iubesc munca și sunt nerăbdători de a parveni. Aceasta e adevărata corupție: tendința de a câștiga lesne și fără muncă, tendința de a se gera în om mare fără merit, aceasta e corupția adevărată, ale cărei urmări sunt ura și invidia contra ori-cărui merit adevărat și cocoșarea nulităților la acele locuri, la care numai o înaltă inteligență sau un caracter extraordinar dau un drept.

Dar spune vr'unuia: «Măi creștine, vezi'ți de treabă! ce te amesteci la un lucru, când nu știi seama și rostul lui? Ce te amesteci la învățăturile publice bunăoară, dacă nu știi cum se dresează cap de berbece, necum cap de creștin?» Știi ce'ți va răspunde? Că ești reacționar, austro-maghiar, vânzător de țară.

Zi'i altuia: ce s'amestecă la război, când nu știe a deosebi pușca cu cremene de tunul Krupp — tot așa îți va răspunde, Apoi de te-o mai prinde și necazul și-i zice, în pilda lor, că Dumnezeu biet umple lumea cu ce poate, atunci ești chiar retrograd.

Ei bine, iată în ce consistă reacție și liberalism în România. Dacă un om își mai are toate Sâmbetele la un loc, atunci e reacționar, se 'nțelege. Dacă i-a mai rămas vr'unuia niscaiva brumă de avere și crede a putea pretinde, ca la decretarea de legi organice să nu se voteze cu drumul de fier, ci să se mai oprească pe ici pe colo ca să vază de nu sunt interese atinse, atunci e reacționar.

Atâta-i deosebirea. Ar fi de dorit, nu pentru acești reacționari, ci pentru nația românească peste tot, ca această deosebire să fie mai mare, dar din nenorocire nu este. Se simte adânc lipsa acelei clase istorice, care să fie păstrătoarea tradițiilor și a bunului simț, pânguit prin lupte seculare și suferințe seculare.

Multă, puțină, câtă mai era, s'a tot dat și dat într'insa, pentru a pune în locu-i o generație de avocați, și azi când în fine visul democrației române s-a îndeplinit — stăm mai bine? Abstracție făcând dela împrejurarea, că 'n urmarea innoiturilor croite și răscoite de avocați, poporul românesc în toate clasele lui sărăcește pe zi ce merge — e poate vre-o deosebire atât de mare în cultura de azi și

cea de alaltăeri? Dee-mi-se voie a o contesta aceasta. Estensiv poate c'a câștigat cultura națională, intensiv însă de sigur că nu. Cât de puțini tineri se disting, și chiar astăzi un Cogălniceanu sau un Epureanu se deosebesc aproape de tot tineretul nou cât cerul de pământ, în vorbă, în spirit, în toată atitudinea....

* * *

Așa dar, unde e reacția și unde reacționarii ?

Trăește vr'un descendent al Basarabilor sau al neamului Mușatin din Moldova sau — ca să fim complecți — al Asanizilor din regatul româno-bulgar al Emului, care să petreacă în țări străine, ca Ducele de Cumberland, fiul regelui Hanoverei, iar partizanii lui să frământa țara, căutând a răsturna dinastia actuală și a readuce pe cea veche ?

Nu !

Este vr'o castă aristocratică, care și-a pierdut drepturile ei ereditare și istorice, jurisdicțiunea și dreptul exclusiv de a administra cutare ori cutare județ și care acuma caută a le recâștiga cu ori ce preț ?

Asemenea nu. Ar fi bine să fie, căci în ori-ce stat o clasă puternică e folositoare, dar nu există și nici nu poate exista.

Așa dar, ținem la dinastie și la constituție așa cum sunt și fiind-că constituția e liberală suntem și noi liberali.

Orice încercare de-a reînvia clasele vechi e astăzi zădarnică dintr'o cauză simplă. Alte împrejurări au dat naștere boerimei vechi, împrejurări, care nu se repetă nici când de două ori în lume. Dacă România ar avea o epocă mare, atunci ea ar avea și o aristocrație nouă, dar fără o asemenea epocă hotărâtor mare nu se poate aștepta nici reînvierea unei clase aristocratice.

Conservatorul, reprezentat prin organul nostru, nu înseamnă așa dar altceva decât menținerea constituției actuale *tale quale*, adecă bună rea cum este și împedecarea de a nu merge cu dezvoltarea constituțională și mai departe, de pildă la sufragiul universal, la republică, la ostracism, la despotismul mulțimii. Constituția actuală e adecă destul de liberală și nu mai trebuie lărgită de cum este.

Nu tăgăduim c'ar fi fost mai bine dacă ideea statului avea putere mai mare, ca să fie 'n stare a înfrâna costisitoarele și nemărginitele ambiții personale ale nulițăților, de-a ajunge la cârma țării. Și aceasta ar fi fost mai bine — nu absolut — ci relativ, pentru că la noi oamenii nu-și cântăresc încă pe deplin bine interesele. Dar o lungă experiență învață că pașuri îndărăt nu se pot face. Vom perde multă vreme încă, pentru a umplea formele civilizațiunii, pe care le-am

împrumutat, dar ele trebuiesc umplute, nu nimicite. Deocamdată — nu-i vorbă — cam ciudați crai dela răsărit se îmbracă cu ele, însă, convins odată poporul, că numai munca și meritul adevărat îndreptătesc la ceva în viața publică, lucrul va fi pe jumătate îndreptat.

M. EMINESCU.

NOTE DESPRE FIREA LUI EMINESCU

— DIN OMAGIUL GALĂȚENILOR —

De mic îi plăcea lui Eminescu să recite versuri și tatăl său îl lua în zeflema numindu-l «poet»¹⁾. N'avea absolut nici o aplicare pentru studii. Când trebuia să-și pregătească lecțiile, el se suia pe casă, spunând că numai acolo poate învăța.

Văzând tatăl său, că nu merge, l-a trimis la Cernăuți, dar după 3 zile, vine vierul dela Ipotești spunând, că cuconașul a venit pe jos înapoi și s'a ascuns la vie. L'a adus la liceu în Botoșani, dar a fugit și de aici cu trupa lui Pascali. După ce s'a săturat și de teatru, s'a dus să studieze la Viena, dar n'a stat mult, spunând că zgomotul trăsurilor pe pavaj îi «strică urechile» și a plecat la Berlin.

Când s'a întors dela Berlin, D-na Profira Misihănescu l-a găsit la Profira Mavrodin, mătușa lui, stând cu paltonul în casă și bătându-se peste piept; spunea, că i se pare, că are un junghiu. D-na Misihănescu îi zise să se îngrijească, dar el îi răspunde râzând: «*Eu am fost, sunt, și voi fi*», Altă dată îl găsește citind o carte, cu mare atenție. Terminând cititul, el întrebă foarte grav pe D-na Misihănescu: «*Țată Profiră, ce crezi că citesc eu?*», «*Vre-o carte de filozofie*» i-a răspuns ea; el însă pe același ton grav îi răspunde că citește «*etichetele curților împărătești*».

Chiar de pe atunci, în toate discuțiile lui, spunea, că el nu admite egalitatea, ci chiar absolutismul. Cu toate că toți frații lui erau culti și inteligenți, el se deosebea de ei și îi lua în zeflema.

Toți membrii acestei familii au fost extrem de inteligenți, dar aveau ceva anormal în ei, nu erau ca toată lumea.

* * *

Multe din inspirațiile lui Eminescu își au isvorul în întâmplări legate de copilăria sa petrecută la Ipotești; așa căpitanul M. Eminescu, fratele poetului, povestește că poetul când era mic se ducea în bucătărie și

¹⁾ *Dichter* (poet) a scris și Eminescu, în declarația sa de înscriere în gimnaziul din Cernăuți, la punctele «*ce vrea să fie*».

fața purceluși pe pereți cu cărbunele. Pe acești purceluși îi descrie Eminescu, când în poema sa «Călin» zice :

Pe cuptorul uns cu humă și pe coșcovii păreți
Zugrăvit-au c'un cărbune copilașul cel isteț
Purceluși cu coada sfredel și cu bețe 'n loc de labă,
Cum mai bine i se șede unui purceluș de treabă.

* * *

Pe când Eminescu era slujbaș la Iași, unde locuia împreună cu Bodnărescu în niște chilii ale călugărilor greci din fundul curții bisericii Trei-Ierarhi, a venit la familia sa în Ipotești. Cu această ocaziune s'a dus și la schitul Agafton din județul Botoșani, unde era călugăriță mătușa sa, maica Fevronia Iurașcu. Aceasta, într'o seară, a făcut șezătoare de tors lână, la care au venit mai multe călugărițe. Una din ele, anume Zanaida, a spus povestea lui Călin. Poetul a ascultat-o, a luat notițe și apoi a versificat subiectul.

* * *

Pe când Balș stăpâna Dumbrăvenii, a luat în căsătorie pe o cântăreață germană dela teatrul imperial din Viena. Aceasta a adus la Dumbrăveni pe o nepoată a sa, domnișoară, spre a-i ține de urât. Nepoata, o fire zvăpăiată, se îndrăgi nebunește de un țăran, chelar al velniților din Dumbrăveni, care era de o rară frumusețe, fiul lui Gheorghe Hodoroabă din Verești de pe Domeniul Dumbrăvenilor. Nemțoaica fură dela mătușa sa, Bălușoia, suma de 300 de galbeni și se înțelese cu frumosul flăcău ca să fugă împreună. Cum dânsa cunoștea bine călăria, într'o zi foarte de dimineață a poruncit să-i pună șeaua pe cal — un armăsar arab negru la păr — și prefăcându-se că pleacă în cavalcadă, s'a dus la Verești. Acolo o aștepta Hodoroabă lângă apa Sucevei, la graniță. Dădu drumul calului ca să se ducă unde o vrea, iar ea împreună cu Hodoroabă, râul fiind în acel timp scăzut, trecu granița cu învoirea grănicerilor, care nu le făcură nici-o împotrivire.

Calul, după ce a gonit cât a gonit, așa că din negru se făcuse alb de spume, s'a întors acasă singur și a început a necheza la poarta castelului, să-i dea drumul la grajd.

Bătrânul Eminovici, tatăl poetului, cum îl văzu, își închipui că a trântit jos pe stăpâna lui și îndată împănă în toate părțile oamenii curții ca să o caute. El însuși apucă spre Verești; dar acolo îl întâmpină un țăran, care îi zise, să n'o mai caute degeaba, pentru că nemțoaica a trecut cordonul (granița) cu feciorul lui Hodoroabă. Poetul auzind dela tatăl său narațiunea acestei întâmplări, și venind cu acesta și fratele său, căpitanul Matei Eminescu, la Dumbrăveni, prin 1874, a făcut versul:

La castel în poartă calul
Sta a doua zi în spume,
Dar frumoasa lui stăpână
A rămas pierdută 'n lume.

Plecând din Dumbrăveni la Ipotești, poetul scrisese cu creta acest vers pe poarte castelului; dar tatăl său a pus de l'a șters, să nu se supere

Bălușoia, după cum ne comunică însuși căpitanul Eminescu, dela care ținem povestirea acestei întâmplări și care a auzit-o de mai multe ori dela părinții săi.

* * *

«Era pe vremea când apăruse «Ce te legeni Codrule pus în muzică de nemuritorul George Scheletti. Mă aflam — povestește un artist — la magazinul nostru de arte și muzică din Iași, unde marele poet venia zilnic. Melancolic din fire, Eminescu vine spre mine ca niciodată foarte voios și mă roagă să-i cânt din vioară «Ce te legeni Codrule». I l-am cântat de mai multe ori de-a rândul fără să-și dea vre-o părere asupra muzicii. Intr'una din zile, numai ce-l aud: «ce bine m'a înțeles Scheletti, minunată poezie muzicală» (eine prächtige musikalische Dichtkunst»).

C R O N I C Ă

Commemorarea morții lui Eminescu.

Se'mplinesc săptămâna viitoare, la 16 Iunie, douăzeci de ani dela moartea tragică a lui Mihail Eminescu. Frumoasa inițiativă a Gălățenilor de-a se comemora această zi prin serbări și publicațiuni de admirație și pietate a fost primită cu simpatie.

În mai multe orașe ale țării, la Iași, Galați, Craiova, Botoșani, vor avea loc în zilele acestea festivaluri, al căror produs este menit pentru fondul unei mărețe statui a lui Eminescu în Capitală.

Și peste hotare se vor organiza asemenea serbări, astfel la Cernăuți, Sibiiu și aiurea.

În Capitală s'a alcătuit un comitet de acțiune pentru commemorarea morții poetului și pentru strângerea fondurilor statuii. Au aderat până'acuma următorii scriitori, profesori și artiști:

D. Anghel, G. Arghirescu, profesor, C. Banu, profesor, Chibici-Râvneanu, George Coșbuc, D. Constantinescu, directorul liceului Matei Basarab, M. Dimitrescu, directorul liceului Lazăr, St. O. Iosif, P. Mihăileanu, profesor, G. Murnu, profesor, St. Pop, profesor, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, Artur Stavri, I. Scurtu, profesor, Ion Slavici, C. Storck, O. Spaethe.

Intr'un apel pe care l-au publicat în ziarele din Capitală, membrii comitetului invită pe admiratorii poetului să ia parte la manifestarea de pietate ce se va face la mormântul poetului, din cimitirul Bellu, Duminecă, la 14 Iunie, dimineața, când se va depune o cunună pe mormânt. Marele festival plănuit pentru ziua de 16 Iunie, se amână pentru toamnă, ca să poată participa toate școlile, care acuma sunt în vacanță, și toată lumea intelectuală din București, în mare parte plecată acuma. Apelul se 'ncheie cu lămurirea că membrii comitetului de acțiune «vor face toate pregătirile, spre a se pune în înțelegere cu fruntașii vieții noastre intelectuale, sub ocrotirea cărora se cuvine să pornească mișcarea pentru înălțarea statuii lui Eminescu». Nădăduim că astfel se va forma la toamnă și un mare comitet do onoare, din care să facă parte distinșii contemporani literari ai lui Eminescu și reprezentanții culturali ai tuturor ramurilor vieții noastre publice. Sc.